

v Gradcu,» še celo telovadnico in pozimsko drsališče imajo v Gradcu na deželne stroške, in da imenujemo še jeden zavod: snuje se »Deželna gozdarska šola« (če se ne motimo) v Ljubnem. Zraven teh šol je še nebroj zasebnih nemških učnih zavodov in učnih društev, ki jačijo nemško prosvetno silo. Vsi ti zavodi in vse naprave, katere smo vzeli v misel so nemške; učni jezik je nemški, slovenščina še predmet ni, dasi bi Nemcem bilo koristno, znati tudi jezik onih, ki z njimi vred bivajo v jedni deželi. Pa seveda »Herrenvolk« se ne bode učil jezika tistih ubogih stvari božjih, ki so žalibog ljudje, in katere je visokorojeni Nemec primoran smatrati celo za svoje sosede, dasi njim po nemški pravici le gre življenje domačih živali. No, pa naj imajo Nemci svoje učilnice, če jih le plačujejo, in če moremo mi Slovenci zraven njihovih imeti svoje. Bog ne daj, da bi njim jih bili nevoščljivi.

Oglejmo si svoje. Ozirajmo se po vseh kotih slovenskega Štajarja, preiščimo dole in gore, toda zastoni, ne najdemo niti jedne: ne vinarske, ne sadjarske, ne poljedeljske, ne gozdarske, skratka nič, celo nič; brez vsega smo, kakor bi bili prišli baš na svet. Kako to? Saj plačujemo uže toliko in toliko let davek, iz katerega se nam morajo, kakor vsakemu drugemu narodu na svetu, dajati, ustanavljati potrebne šole. Pravimo: »Morajo se nam ustanavljati šole,« kajti mi sami uže dolgo nismo gospodje samih sebe, ampak stoletja nam uže gospodujejo Nemci. Najsi tudi nismo samostalni, pa dajati bi se nam vendar moralo, kar nam gre, kakor se mora dati vsakemu, kar mu gre. Kako torej, da se nam ne da, kar bi nam bilo v življenju neobhodno potrebno?

Govorimo kratko! Mi Slovenci plačujemo tretjino vsega štajarskega davka. Mošnjo pa imajo žalibog edino Nemci v rokah, in oni uporabljajo ves naš denar, na katerem se drži kri naših žuljev, za-se, nas pa zasmejujejo, zaničujejo, po nas pljuvajo; naš jezik sam njihova ušesa uže žali, tako, da tistega, ki se ga upa glasno govoriti, psujejo in preganjajo, celo napadajo, in prišlo je uže tako daleč, da tisti, ki se drzne radi neznosnega stanja narodovega javiti nevoljo ali celo iskati pomoči, svojega življenja ni več varen. To pa delajo namenom; njim ni prav, da živimo, in hočejo nas pokončati. Če je to tudi najskrajnejša razdivjanost, kaj to njim mar! Oni delajo uže stoletja tako in se ne sramujejo; pravica je za nje le tedaj na svetu, kadar so slabše; kadar so pa močnejši, priznavajo le silo. Takšno je nemštvo bilo, takšno je in takšno bode tudi

ostalo. Nemec nam zabranjuje z vso silo vsako šolo, ki bi naj bila slovenska, ker ve, da daje zdrava šola narodu moč, pomanjkanje takih šol pa narod prej ali slej ugonobi, ker ga stori močnejšemu sužnjega. Nemci nam dovoljujejo tisto omiko, do katere ima vsak narod pravico, le tedaj, če ob enem njim svojo narodnost prodamo, to se pravi, če sprejmemo nemško omiko ter se preobrazujemo v Nemce. To je nemško svojstvo, in Nemci niso bili nikdar in nikjer drugačni. Rimljanu se je svoje dni klanjala skoro vsa Evropa, ali on je pustil vsakemu svoje: svojo vero, svoj jezik. Rusa, ki je sedaj najmočnejši na zemlji, obožavajo azijski podaniki in sosedje zato toliko, ker pusti vsakemu svoje. Uže stara je pripovedka, ki si jo pripovedujejo tamkajšnji narodi, da je bode rešil »beli car,« kar kaže, da je Rus bil vedno takšen. In Nemec je tudi bil vedno takšen, kakoršen je sedaj. Vsaka stran naše zgodovine je oplahnenjena od solz, ki nam je je provzročilo nemško tlačanstvo in skoro vsaka stran poskropljena s krvjo iz tistih ran, katere je sekal nemški meč.

Upati, da nam bode po dolgih prošnjah in neovrznih dokazih Nemec končno vendar dal, kar nam po pravici gre, je smešno, je otročje. Kdor preteklost nekoliko pozna, ve, da nimamo pričakovati niti betvice, dokler smo zavisni od nemške milosti. Mi moramo postati sami svoji gospodarji, da bomo imeli mošnjo sami v rokah ter si hišo lahko uredili, kakor se nam bode zdelo potrebno. S tem smo prišli zopet do one misli, ki smo jo uže bili parkrat izrekli v našem listu. Slovenci imamo biti združeni v jedno upravno celoto, drugače nam ni živeti, v dokaz služi zgodovina dobrih tisoč let. Če je narod naš bil skoz mnogo stoletij toli potrpečljiv, da je brezmejno gorje prenašal, pa odslej ne bode več, ker ne more več. Narod slovenski jel se je zadnjih petdesetih let svoje narodnosti zavedati, to se pravi, jel je spoznavati, da je poleg drugih tudi njega postavil Stvarnik s talenti na svet, da te talente po svoji prosti volji kolikor mogoče dobro uporablja. Če ima vsak narod pravico, da se po svoje razvija, da goji svoje duševne sile prosto sistem, ki mu jih je dal, v čast in slavo, ima to pravico tudi narod slovenski. To je naš narod v zadnji dobi jel spoznati, jel čuti, in ta čuti, ki od dne do dne raste, stori, da mu je tlačanstvo, robstvo postalo nezno. Sedaj se čuti narod slovenski tako nesrečnega kakor poprej nikoli, dasi sedaj ne trpi huje, ali zavest, da mu je odrečeno to, do česar ima pravico vsaki človek, ta zavest peče tako hudo.

Pa, narod slovenski, na pravi poti si, ker si prišel na naravno pot; kot nemški rob menda ne bodeš hotel nečastno umreti; zatoorej le neti narodno zavest, ki ti daje pogum, in sicer bolje še in bolje in vztrajaj — zasinole ti bodo milše zvezde, na dan te klical bo rešilni žar! S tem so končane naše razprave o šolstvu.

„Domovini.“

Zadnja številka slovenskega celjskega lista »Domovina« ima na prvem mestu članek, v katerem govori o znani zadevi ljutomerskega notarijata. Kakor Poncij Pilat v vero, na isti nedolžni način je prišel v ta članek tudi naš list in Maribor. Proti koncu članka začne namreč g. Hribar naenkrat udrihati po nas in mariborskih razmerah, dasi cela stvar, katero nam očita, ni prav v nobeni zvezi niti z vodilno mislijo člankovo niti z ljutomerskim notarijatom. Toda mi bi ne odgovarjali na ta neroden napad, da ni tudi sam na sebi popolnoma neosnovan in neopravičen. Poglejmo!

Gospodu Hribarju krvavi srce, ko gleda na malomarni Maribor, kjer spi slovensko politično društvo za Spodnji Štajar ter se ne zbira nikoli, še celo udnine ne pobira. Mi poznamo in uvažujemo Hribarjevo jezo nad slovenskim političnim društvom. Tudi to priznavamo z njim vred, da to društvo spi; saj smo mi sami že letos klicali, naj se vzbudi. Toda tega spanja ni kriv Maribor. Sicer se glasi, da ima društvo svoj sedež v Mariboru, toda to je le imenoma. Kolikor je nam znano, ima društvo v Mariboru samo dva odbornika. Društvo torej ne spi v Mariboru, ampak nekje drugod, namreč v Celju in njeni okolici. Kajti v Celju in okolici ima svoje najimenitnejše odbornike. Gsp. Hribar sam je tajnik društva, ako ni časti odložil, česar pa časniki doslej še niso poročali. Če se torej Hribar jezi nad spanjem društva, je ta jeza jako nepotrebna. Saj mu ni treba drugega, nego da napiše vabilo k zborovanju ter je ponese predsedniku v Novocerkev, in društvo bo se zopet vzbudilo na Hribarjevo in tudi naše veselje. Torej ni Maribor malomaren, ampak g. Hribar in njegova rezidenca ter okolica. Da pa Hribarju in njegovim pristavcem ni toliko na tem, ali se društvo zbira ali ne, pokazalo se je minolo zimo, ko se sklicanega zbora niti udeležil ni. Ta napad na Maribor je torej jako zračen in neokreten.

»Domovini« se je zdelo nadalje potrebno, da v svojem članku, o ljutomerskem notarijatu tudi klasificira »Gospodarjev« članek:

Suselka nam piše

Z té německé říše...

Toda komaj so bili s to pesnijo gotovi, pričeli so drugo, da so se tresla okna. Kmetu je krožilo po glavi, ker takove pesmi še ni slišal, kar je bil živ. Počel se je čuditi tudi Ivanu, kje se to le v njem najde, v tej tihi vodi, v tej mirni glavi in v tem mehkem srcu. Materi plamtele so oči radosti, ko je videla sina brez belega pasu okrog vratu, z lahnimi brkicami na gornjih ustnicah, v črni čamari in širokih, poljskih hlačah.

A po vsi vasi šlo je kakor če tolčejo po bobnu, da so k Nebeskovic prišli dijaki iz Prage, da je med njimi tudi njih sin, a da nosi krivo sabljo in rudečo čepico z okrasom.

Drugi dan zbrali so se sosede, kočarji in posestniki v občinskem uradu. Toda po županu niti sledu ni bilo.

Odšel je pre v mesto, a čudno, da se še ni vrnil. Stari Kazda je pošepetal svojemu tovarišu, da se je skrivil v sobico, da bi ne imel odgovornosti za današnje dogodke. Tudi dijaki so prišli k zboru in mlinarjev Ferdo iz Rozkazovega je takoj silil zbor, da bi pristopili narodni gardi.

Za županovo mizo dvignil se je na ta predlog svetovalec Mrazek, odkasljal je in se oprl ob naslonjalo hrastovega stola:

»Preje morate nam, gospodje dijaki, povedati, kdo vas pošilja? Vas pošilja gospod glavar ali novinarji v Pragi?«

»Mrazek! — Mrazek!«

Nad smelim vprašanjem svetovalčevim oglasilo se je iz zbora nekaj glasov. A Mrazek govori:

»Jaz sem v tej občini imenovan svetovalec; župana ni doma, in radi tega rečem, da se v tej občini ne sme storiti ničesar, popolnoma ničesar.«

Ivan Nebeski je obledel, a Ferdo živketal je s sabljo ob podlago, da se je stari Kazda ozrl, ne pade-li nad njim polica z vso posodo.

»Pazite, gospodje dijaki, a ti Ivan, si to zapiši za ušesa: Od danes za leto dnij boste piskali drugo; mi bi morali potem piskati z vami, ko bi danes hoteli po vaših sekiricah plesati.«

»Sedem in šestdesetletnik! I po naši čisti deželi nahajajo se takovi strahuni!«

Svetovalec Mrazek stopil je za korak naprej:

»Ne razumim vas, gospodje dijaki. Toda štejem za tri več nego sedemdesetletnik, nekaj sem izkusil, nekaj vem in tudi morem nekaj povedati. A ker sem prišel z vami do tega, povem vam vse. Ko bi bil vaš oče, takoj bi vas podržal doma, dal bi vam v

roke bič in vajeti in bi dejal: Nisi se hotel doučiti, toraj jezdi zdaj. A rudečo čepico dal bi vnuku, a krivo sabljo kovaču za podkove!«

Zbor busil je po teh besedah v gromovit smeh, a dijakom pordela so lica še bolje kot sukno na čepkah.

»Nič v zlo, gospodje dijaki! Govoril sem le tako od srca. A verjemite, da za eno leto rečete: ta stari sedemdesetletnik, ali kako ste uže rekli, ne vem, rekel je sveto resnico. Da smo ga le takrat poslušali!«

Po teh besedah šel je svetovalec Mrazek iz sobe.

Dijak Dub izvlekel je iz naprsnega žepa knjižico, a s svinčnikom v njo napisal te-le besede:

»V Květnici so sami strahopetci, narod je za celo stoletje vzadej, sami petolizci. Jedna izmed najgorših vasij, katere smo doslej posetili. Niti jeden se ni oglašil!«

Kmet Nebeski jezil se je od tega dne nad Mrazkom, ker mu je tako na pol odkrito rekel, da je proti svojemu sinu slab in ga ni umel vzgojiti.

Popoldne vozil je Nebeski dijake do samega mesta.

A v tem času zapisovali so v uradu njegovo ime v »črno knjigo« med nemirneže. Sam Bog ve, kako so to tako hitro izvedeli. Gospoda ima dober sluh, čeprav je iz Květ-

«Kaj pa delate?», v katerem smo govorili, kako žalostne so za Slovence šolske razmere v mariborskem mestu in predmestju.

V kaki zvezi je zopet ta članek z ljutomerskim notarijatom, to je seveda globoka skrivnost strogo dijalektsko mislečega duha Hribarjevega. In kako duhovito se glasi ta klasifikacija! Gospod Hribar pravi, da je članek dober, a brezvspešen. Da je članek dober, vedeli smo že takrat, ko smo ga dali priobčiti, a da je brezvspešen, tega gotovo ni kriv «Slov. Gospodar». Sploh pa je jako nespametno predbacivati kakemu listu, da je kak njegov članek brezvspešen. Ako bi «Domovina» vprašali ob koncu leta, koliko brezvspešnih člankov je imela v preteklem letu, morala bi odgovoriti, ako bi bila odkritosrčna: «Toliko, kolikor sem jih priobčila!» Članki se ne sodijo toliko po vspehu, kakor po kakovosti. In o kakovosti našega članka «Domovina» sama pravi, da je dobra.

Kar pa govori g. Hribar o slovenskih solah v Mariboru, kaže njegovo popolno nepoznanje mariborskih razmer. V dobi brzojava in dalekoslova zahtevamo pač od častnikarjev več znanja, nego ga nahajamo pri gsp. Hribarju.

Ako se sedaj vprašamo, zakaj nas je Hribar privlekel pri laseh v svoj članek o ljutomerskem notarijatu, ne najdemo drugega odgovora, nego: «Domovina» se hujuje, da še naš list vedno izhaja zraven nje!» In sedaj je zopet enkrat udarila po nas, češ: «Glejte, kak je moj mariborski bratec in kako celo drugačna sem jaz!» Ako bo «Domov.» s tako nerodno reklamo res vjela par naročnikov, mi ji iste iz srca privoščimo ter ji že danes častitamo.

Sicer pa prijateljski vabimo «Domov.», naj opusti to nelepo pot in naj se bori z nami rajši pred vsem za blagor in pravice slovenskega ljudstva. Dokler se ne pregrešimo proti programu našega naroda, smatramo se kakor brata, tovariša in sobojevnika, ne kalimo domačega miru, ne napadajmo se po nepotrebnem, ampak uporabljajmo čas in prostor za vzornejše, vzvišenejše namene!

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

Dunaj. Državnim uradnikom se je povečala plača. Uradnikom, ki stoje v nižjih razredih, iz srca privoščimo povišanje. Bili so ga potrebni in tudi vredni. A nepotrebno

je bilo zvišati plačo uradnikom v višjih razredih. Naj se učijo tudi visoki gospodje varčevati in živeti skromno. Ni treba hoditi po plesih in glediščih, po krémah in kopališčih, ni treba vsak dan nove obleke. Neodpustljivo pa je, da se državnim slugam plača ni povišala. A še naj ti nadalje stradajo? Stroške vsled povišanja plač bodo pokrili indirektni davki. Poslanci naj pazijo, da se ne obdačijo reči, ki so kmetu in delavcu za vsak dan potrebne. Opozorjamo jih na potratne davke, da se tudi bogatini vprežejo v davčni voz.

Štajarsko. Nemški del štajarske dežele se zanima te dni za graške mestne volitve, kjer so že v tretjem in drugem razredu nemško-nacionalni kandidati zmagali nad nemško-avstrijsko mislečimi. Slovenski del Štajarja pa obrača svoj pogled na Dunaj na svoje poslance ter ugiba, ali izstopijo iz večine ali ne. Skoro splošna želja je, v mnogih krogih tudi odločna zahteva, da naj izstopijo. Nobeno čudo! Notarijatska zbornica se nam je ponemčila, sodišča so večinoma v rokah Nemcev, ki še slovenski prav ne umejo, ravno taka je pri glavarstvih, za celjsko slov. gimnazijo nam nočejo dati sposobnega ravnatelja, na mariborski gimnaziji nočejo deliti paralelk, učiteljišče imamo samo nemško, ne da se nam nobena slovenska vinarska in druge kmetijske in obrtniške šole, skratka slovenski narod se od vlade prezira in zatira. Vsled tega je splošna nevolja nad vlado in narod bi le odobral, ako stopijo poslanci v opozicijo.

Kranjsko. Katoliško-narodna stranka se je postavila odločno na noge nasproti vladi. Neizprosno terja od svojih poslancev, naj vstopijo v državnem zboru v opozicijo. Veselo znamenje je in zadovoljno priznavamo, da stranke pri njenih sklepih ne vodijo samo vladine napake nasproti kranjskim Slovincem, ampak stranka se je postavila na vseslovensko stališče ter odkriva neusmiljeno vladine grehe po vseh slovenskih pokrajinah. Zato pa smo prepričani, da bodo njeni glas uvaževali ne samo kranjski, ampak tudi drugi slovenski poslanci, osobito tudi naši štajarski.

Gorica. Deželni zbor gorški je bil sklican na dve seji. V prvi seji je vsprejel udanostno izjavo, katera se je doposlala cesarju, v drugi seji pa se je sklenilo, da se osebna dohodarina oprosti vseh deželnih dolič. K prvi seji so prišli tudi slovenski poslanci, k drugi pa ne več. Da je bila vključ temu zbornica sklepčna, omogočil je nadškof in knez dr. Missia.

Trst. Ko se je izvedelo, da je morilec naše cesarice rojen Italijan, zavlada je med slovenskimi delavci v Trstu velika nevolja

nad delavci iz italijanskega kraljestva. Nastale so praske in pretepi. Slovenski rodoljubi so z uspehom mirili in svarili svoje rojake, naj si ohranijo mirno kri, tržaški Italijani pa so se postavili ob stran delavcev iz italijanskega kraljevstva ter jim pomagali dražiti slovenske, avstrijske delavce. Mislili bi, da bo ministerstvo pohvalilo zaraditega slovenske rodoljube, ker so pomirljivo uplivali na slovenske delavce, toda prišlo je drugače, dobili so ukor, čes da so premalo mirili. A tržaški Italijani, ki so podpihovali in hujskali svoje brate iz kraljestva, bili so pohvaljeni, čeprav jih je morala policija zaradi hujskanja in pretepa mnogo zapreti. Naša vlada je popolnoma krivo poučena o južnoslovenskih razmerah.

Vnanje države.

Francosko. Židovski kapitan Dreyfus je bil obsojen v pregnanstvo na Hudičev otok, ker je izdal ruskemu cesarju natančneje podatke o francoski vojni sili. Židje napenajo sedaj vse moči, da bi Dreyfusa rešili iz pregnanstva. In res se je sedaj napotilo francosko ministerstvo, da še enkrat pregleda vse listine, na kojih podlagi se je Dreyfus obsodil.

Švica. Morilec naše cesarice ne bo obsojen na smrt, ker v Genevi, kjer je storil zločin, ni nobene smrtne kazni. Izdati pa ga Švica ne sme. Ker so v Švici tako ugodne postave za zločince, je tam veliko te grde zalege. Šlisijo se glasovi, da bodo evropske države zabranile Švici njeno blagohotnost do zločincev.

Kitajsko. Zadnje dni so prihajala vznemirljiva poročila iz kitajske države. Najprej se je razglasilo, da je cesar umrl in da je vlado vzela v roke njegova mati. Poznejša poročila pa pravijo, da se je samo umaknil svoji materi. Mati-cesarica je prijateljica Rusov, odstopivši cesar pa je bil bolj naklonjen Angležem. Upliv Rusije torej raste na Kitajskem.

Cerkvene zadeve.

„Venec“ v novi izdaji.

Cirilova tiskarna v Mariboru res marljivo zalaga slovensko ljudstvo z dobrimi časopisi in knjigami. Njena uspešna delavnost je v istini vsega priznanja vredna. Narod slovenski ji mora biti hvaležen. Samo minoli mesec avgust je izdala tri knjige. Najprej so zagledale beli dan doktorja Ant. Medveda potopisne in zgodovinske črtice in pri-

nice do urada bilo precej daleč. In vendar kmet Nebeski bil je izmed najvernejših podanikov svojega cesarja.

Nekaj dnij se je veliko govorilo o dijakih v Květnici.

Marsikateri devi priljubila se je rudeča čepica z belim okrasom, toda ostalo je le pri priljubljenju, za teden dni se je na to pozabilo, a o dijakih se je govorilo samo še pri Nebeskih in Pribojskih. Radi česa tudi pri teh, povem vam pozneje.

Nebeskega začelo je nekako skrbeti, ko se mu je čez nekaj dni vse v glavi razložilo, kakove stvari je uganjal Ivan. Toda bilo je uže pozno, a kmetica vedla mu je vse tako zvito orisati, da je pozneje sam trdil o svojem Ivanu, če postane doktor, bode se mu bolje godilo, kakor marsikateremu vaščanskemu kaplanu.

A svetovalec Mrazek govoril je svojemu sinu, na pol k materi obrnjen: «Vidiš, sinek, mati je tudi hotela iz tebe dijaka imeti in kdo ve, kaj še, a mari ti ni dobro pri konjih in ne bode ti bolje na posestvu?»

Nekoč v pomladi — menim da na binkoštni ponedeljek — razlegal se je zopet po vasi krik, kakor bi vas na vseh štirih oglih gorela, ali kakor da bi tolovaji, o katerih se je povsod pravilo, da prihrume iz Prage, vsakemu teh kmetov segali z golim

nožem po vratu. Toda bili so huzarji, ki so s topotom jezdili skozi vas; hiteli so pre Pragi na pomoč proti dijakom. Nekoliko mladeničev stalo je na cesti, na glavi nosili so črne baržunove kapice z rdeče-belimi prameni; toda takoj bile so raz glave, ker bi jim jih neki drugače huzarji s sabljami polučali z glav. In od tega dne stala je vsako noč straža pred vasjo in goreli so tudi ognji, ko bi vendar prihrumeli ti zli ljudje iz Prage in jim hoteli segati po vratih in posestvu, da bi vsaj mogli srebrnjake in drugo vrednost poskriti.

Bilo je v nedeljo popoldne. A v nedeljo popoldne je tudi v najbolj mrtvi vasi živo, kakor bi bučele rojile. In rojile so res — toda bili so otroci nemara iz vse vasi, igraje v senci četverih košatih lip, katere so šumele z njimi, kakor se je zdelo, otroški, šaljivi narodni spev:

«Lunák*) leti,
Nemá děti;
Kde je maji?
V černém lese.
Co jim vaří?
Z jahod kaši;
Čim ji mastí?
Kolomasti!»

*) Lunák, jastreb.

Naglo so otroci utihnili, kakor bi iz jedne teh lip res priletel ne jeden, marveč cela jata jastrebov.

Deklice, ki so se držale za roko, so se izpuštile, dečki, kateri so si v dveh vrstah stali nasproti, so se prestrašili, a vsi uprli so oči na ulico, katera je vedla mimo dveh hiš na cesto.

Na penečem konju je pridirjal v vas huzar, toraj nekaj precej jastrebu podobnega, z golo sabljo, ves poten s kožuho vejočim okrog obeh ramen kakor zmajeva krila, a za njim drugi huzar s strašnimi kletvinami, kakor jih ima le madjarski jezik. Pred županovo hišo sta skočila raz konja in kmalu vstopila v hišo z golo sabljo in nabasanimi puškami. Župan je šel z njima k Nebeskim.

Kmet je zbledel kakor mrtvaški prt in čudo, da se je držal na nogah. Da je v Pragi hudo, vedeli so uže v Květnici; toda da bi bili tu huzarji iz Prage in bi iskali nekoga z golo sabljo in ostro nabitimi karabinerji, tega si nikdo niti misliti ni upal.

(Dalje prih.)

Smešnica.

Tobakarjev vzdihljaj: Oh, če bi človek le toliko zaslužil, da bi imel za ljubi tobaček, pa za to prekleto sol.